

Laiškas Valerijai Čiurlionytei, [iki 1916-07-25], [Petrogradas].

Atplaukė ankstybaus gyvenimo balsas

Atplaukė ankstybaus gyvenimo balsas dar saulužei netekėjus... Atlankė jaunos dūšios žydėjimas dar aušružei nesibrėškiant... O ištryško spindulėliai laisvavaliai, auksoruožiai — dūšią širdgėla apleido, prakartėlė susisupstė, ir žiedeliai susikrovę pražydėjimo telaukia... Jauna gėlių Karalaitė apsapnyj ateis darželin, nubarstys skaidrutę rasą ir suvilgys liekną žemę — pražydės žiedeliai balti, prasiskleis galvutės grakščios šilkožiedžių puronėlių ir atvers pasaulį kitą Karalaitei atėjūnei už žydėjimo malonę, už atlankymą su saule savo kuždesi[u]os grakščiuos... Anksto ryto kėlėjėlė, lieknaus sapno atnešėja ir vainikų pynėjėlė... Ir atlank[i]usią pajutęs, visa dūšia suvirpėjęs, galvą pamaldoj nuleidęs juntu saulės žengimus...

Kaip gerai, kad tu parašei man laišką, ir tokį ilgą, ir taip daug, ir taip gražiai.

Man taip smagu pasidarė, kad Tu pasaulį paėmei in savo rankas ir jauties laisva ir galinga kaip vėjas, kaip vėtra.

Aš skaitau ir džiaugiuos ir man taip gerai, kad manoji Sesulė, mano geroji Sesutėlė, pajuto savyje milžiniškąją visatos Valią. Kaip nesidžiaugt.

Ką tu rašei apie supratimą savęs ir kitų — tu galvoji gan teisingai, aš su tavimi, matai, sutink[u], tik dabar aš in tąjį dalyką žiūriu plačiau. Žmogaus dūšioj aiškios dvi lėkštumos. Viena — tai dvasinė lytis (psichologinė forma), o antra — dvasinis turinys. Pirmoji — pradas pastovus, o antroji — mainomasai. Pirmoji pastovi ne tik pas atskirus žmones kaipo vienatą, bet ir pas visą tautą. Joje ir glūdo tautinė savybė. Dvasinis turinys žmoguje kasdien keičiasi. Ir, be abejonės, sulig savojo pergyvento turinio artimo turinį gali pajusti kur kas pilniau (nors tai jau bus nebe „pajutimas del pajutimo“). Bet žmogus daugiau privalo kreipti domos in dvasinę lytį. Pavyzdžiui, aš nežinau kartais, kaip tu apie tą ar kitą dalyką manai, bet aš žinau, kaip tu prie tojo dalyko prieini, jaučiu tavo minčių eigastį, tavo pajautimų santarą, o užtat aš Tave ir galiu justti. Juk tai pamatas tavo būdo, ir kaipgi žmogus gali pamato savo būdo nepažinti. Jeigu rodos, kad kurią valandą savęs nesupranti žmogus — nesupranti tik savo turinės santaros, o delei dvasinės lyties — kiekvienas pilną sau atskaitą duoda, apie tat aš neabejoju. Tu sakai, kad pas mane dabar daugiau proto negu pajautimo. Nežinau, gal ir tiesa. Mat bedirbdamas su Varnu [1] užsikrėčiau manija filosofuoti. Tat ir filosofuoju dabar daugel apie tautos dvasią, apie tautos kultūros pamatus, apie žmogaus dvasines savybes ir t[aip] t[oliau]. Net Šilingas [2] iškišęs liežuvį klausia, iš kur aš toks teoretikas filosofas palikau. Bet matai, aš kažkaip galvoju viską staiga, viską improvizuoju. Rašau kokį straipsnį — būtinai turiu baigti per vieną naktį, kitaip nieko nebus. Ir aš kažkaip užsimiršęs tai darau, aš nežinau, kas tai veikia — ar protas, ar jausmai, aš nežinau, kas ir kur kaip dedas, tik juntu, kad viduje eina bruzdėjimas. Ir tada valandą aš visas atsidavęs tam, ką aš darau, ir, man rodos, per tat gal aš ir esu nuoširdus. Jei protas pas mane veikia — tai jis tik formuoja, o viską gimdo tik pajautimas.

Tik tiek, kad aš dabar gana daug stengiuos dirbti. Bet tai — ką apie tai daug kalbėti —

Dabar labai skubinu — bėgsiu.

Taigi, Sesute, tu nepyk, kad aš kai kada dabar filosofuoju. Praeis tūlas laikas, aš vėlei kitaip gyvensiu. Kiekvienai dienai turi būt nauja forma ir kiekvienam pergyvenimui naujas inkvėpimas.

Sesute! Tu esi labai labai gera, kad taip daug rašai. Turbūt nuo to aš ir jaučiuos taip tvirtai. Bijau tankiai, kad nepratrūktų ir kad vėlei neišglebčiau, bet manau vis tik gyventi.

Lik sveika ir jaun[a] —

Bučiuok Danutę [3], o aš tave.

Tav[o] Boly[ti]s

KOMENTARAI

[1] Adomas Varnas.

[2] Stasys Šilingas.

[3] Danutė Čiurlionytė.